

***La casa dels noms* - Colm Tóibín**

Durant segles, ser occidental ha significat no només conèixer personatges com Telèmac o Maria Magdalena, sinó servir-se'n per entendre el món i a nosaltres mateixos. Escriptors, pintors i escultors s'han apropiat dels mites i n'han elaborat versions personals i posades al dia. És el cas de la vida d'Orestes, feta drama per Èsquil, Sòfocles i Eurípides i recuperada al segle vint per autors tan dispars com Eugene O'Neill (*El dol escau a Electra*), Álvaro Cunqueiro (*El hombre que se parecía a Orestes*) o Josep Palau i Fabre (*Mots de ritual per a Electra*).

Amb *La casa dels noms*, l'escriptor irlandès Colm Tóibín (Enniscorthy, 1955) s'afegeix a aquesta cadena, erudita i humil alhora, que reescriu una història familiar especialment sangonosa. Comença quan el guerrer Agamèmnon sacrifica la seva filla Ifigènia perquè els déus l'ajudin a conquerir Troia. Anys després, quan torna, ell i la seva amant Cassandra són degollats per la seva esposa, Clitemnestra, la qual, al seu torn, serà morta pel seu fill Orestes a a instàncies de la seva germana Electra. Totes aquestes morts es duen a terme amb arma blanca i sense persona interposada. Són venjances puríssimes: clàssiques.

La versió de Tóibín respecta els fets principals, només que hi afegeix escenes i detalls que no havien estat especificats, com un guionista que afegeix personatges secundaris i accions paral·leles a uns fets documentats. L'èmfasi recau en les intrigues de palau, la importància dels guàrdies, el paper d'un sexe tan directe i transversal com la mort.

Al Peloponès, una pedra pot ser tan mortal com una espasa o un got d'aigua enverinada. El poder és un ofici solitari, ja que ni l'amant ni el fill són prou fiables. Clitemnestra i Electra han de prendre decisions sense l'ajuda dels déus ni dels ancians, sempre atentes al soroll dels passos i als ganivets amagats.

La casa dels noms dedica cert nombre de pàgines a la fugida d'Orestes dels seus segrestadors, als anys que passa a la casa del títol, on viu el traspàs entre l'era en què deus i humans conviuen, i aquella altra en què són tan sols noms: memòria. La família i el poder, la dona i els déus, la determinació d'Electra i l'apocament d'Orestes, els mateixos temes que tractava Èsquil apareixen en aquest llibre nou fet de material antic, narrat amb l'essencialisme de Saramago, sense concessions a l'ornamentació, àtic i eficaç com un edifici de la Bauhaus.